

Bankovní dohled ECB: hodnocení rizik na rok 2019

1 Úvod

Pro úspěšný výkon bankovního dohledu je zásadní identifikace a hodnocení rizik, kterým dohlížené subjekty čelí. Analýza rizik slouží rovněž jako základ pro definování **priorit dohledu** jako součásti pravidelného strategického plánování.

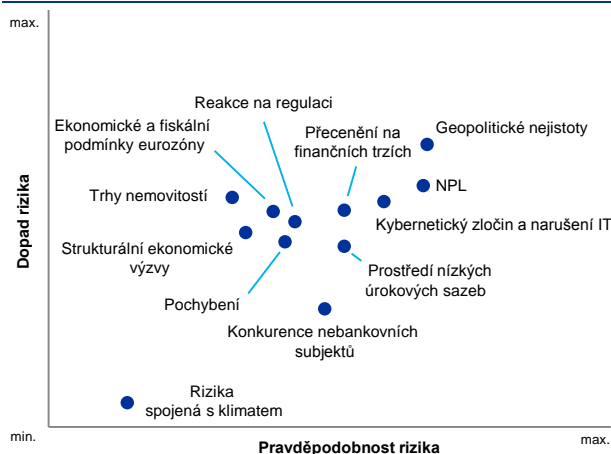
Bankovní dohled ECB provádí identifikaci a hodnocení rizik jednou za rok, a to v úzké součinnosti s vnitrostátními příslušnými orgány (NCA). Analýza využívá výstupy široké řady přispěvatelů včetně společných týmů dohledu (JTS) a horizontálních mikrobezpečnostních a makrobezpečnostních útvarů. Čerpá také z jednání s bankami a dalšími příslušnými orgány.

2 Mapa rizik 2019, SSM

Klíčové výsledky hodnocení rizik jsou uvedeny v mapě rizik vypracované SSM (viz obrázek 1). Mapa popisuje hlavní rizikové faktory ohrožující bankovní systém eurozóny v dvouletém až tříletém horizontu na základě parametrů pravděpodobnosti a dopadu. Na rizikové faktory nelze pohlížet izolovaně, neboť se mohou iniciovat a podporovat vzájemně. Mapa rizik vypracovaná jednotným mechanismem dohledu (SSM) obsahuje agregovaný pohled na eurozónu, se zaměřením pouze na hlavní rizikové faktory. Neklade si za cíl být taxativním výčtem všech rizik, kterým dohlížené banky čelí.

Obrázek 1

Mapa rizik na rok 2019, SSM

Zdroje: ECB a vnitrostátní příslušnými orgány

Nejvýznamnější rizikové faktory ovlivňující bankovní systém eurozóny jsou: geopolitická nejistota, objem úvěrů se selháním (NPL) a potenciál jejich kumulace v budoucnosti a kybernetický zločin a narušení IT. Za nimi následují přecenění na finančních trzích, prostředí nízkých úrokových sazeb a reakce bank na regulaci.

V porovnání s loňským rokem došlo k výraznému poklesu rizik vyplývajících z hospodářských a fiskálních podmínek v eurozóně, a to především v důsledku příznivé cyklické dynamiky. Zároveň došlo k nárůstu geopolitické nejistoty a rizik přecenění na finančních trzích. Pokroky v digitalizaci posilují rizika spojená s dříve zavedenými IT systémy a kybernetickými útoky.

3 Hlavní rizikové faktory

Pro světové finanční trhy a hospodářský výhled eurozóny představuje rostoucí riziko **geopolitická nejistota**. V poslední době v některých zemích eurozóny vzrostla politická nejistota. Pokud jde o brexit, konečnou podobu smluv o přechodu a vystoupení je třeba ještě definovat. Banky a dohled musí pokračovat v pohotovostním plánování a přípravách a vzít v úvahu všechny možné scénáře. Obavy spojené s brexitem zahrnují širokou řadu rizik, jako je riziko kontinuity provozu, rizika spojená s přechodem, kontinuita smluv, rizika regulační arbitráže související s rozdíly mezi vnitrostátními regulacemi nebo rizika makroekonomických dopadů. Riziko výrazného narušení přístupu eurozóny k finančním službám je omezené, ale potenciální fragmentace sektoru finančních služeb by mohla omezit jeho efektivnost. Navíc posílily obavy související s rostoucím obchodním protekcionismem. I když zatím zavedená cla by měla mít na eurozónu jen omezený makroekonomický vliv, jakákoli eskalace obchodních sporů by představovala výrazné riziko. Makroekonomické prostředí nebo finanční trhy eurozóny by mohli negativně ovlivnit také nepříznivý vývoj v některých rozvíjejících se trzích ekonomikách. V neposlední řadě představuje zranitelné místo také riziko světové regulační fragmentace.

I přes významné zlepšení kvality aktiv v posledních letech představuje pro řadu institucí eurozóny **vysoká úroveň úvěrů se selháním** zdroj obav. V rámci pokynů ohledně úvěrů se selháním byly banky s vysokým objemem úvěrů se selháním povinny přijmout strategie k jejich řešení. Tato činnost zatím vedla k výraznému pokroku ve snižování úvěrů se selháním, kdy jejich poměr u významných institucí klesnul z 8% v roce 2014 na 4,9 % ve čtvrtém čtvrtletí 2017. Nicméně stávající celková úroveň úvěrů se selháním zůstává v porovnání s mezinárodními standardy příliš vysoká a je třeba dalšího úsilí, aby byla v eurozóně problematika úvěrů se selháním odpovídajícím způsobem řešena. Vysoký objem těchto úvěrů omezuje rozvahy bank, jejich ziskovost a kapitál.¹ Řešení problémových úvěrů se selháním z dřívější doby a sledování pokroku bank při jejich snižování proto nadále patří mezi klíčové priority evropského bankovního dohledu.

¹ Více o nepříznivém dopadu úvěrů se selháním na bankovní úvěrování viz [Guidance to banks on non-performing loans](#), ECB, březen 2017.

Navíc by probíhající honba za výnosem mohla **potenciál růstu budoucích úvěrů v selhání zvýšit**. Banky v eurozóně v prvním čtvrtletí 2018² vykázaly uvolnění úvěrových standardů v případě úvěrů pro podniky a domácnosti na nákup rezidenčních nemovitostí. Navíc se zdá, že se věřitelé obracejí na rizikovější sektory. Po prudkém poklesu během světové finanční krize poskytování úvěrů využívajících pákový efekt v eurozóně výrazně oživilo, přičemž úvěry s mírnějšími smluvními podmínkami představují zhruba dvě třetiny objemu. Také některé banky v eurozóně vykazují silný růst nezajištěných úvěrů domácnostem.

Kybernetický zločin a narušení informačních technologií vytvářejí pro banky rostoucí výzvu a zdůrazňují potřebu investic do IT systémů. Banky jsou vystaveny rostoucímu tlaku, aby modernizovaly svou základní IT infrastrukturu s cílem systémy zeštíhlet, snížit náklady, zvýšit kvalitu péče o zákazníky a dosáhnout větší efektivity, aby tak mohly konkurovat finančnětechnologickým a velkým technologickým společnostem. Navíc banky čelí rostoucímu množství kybernetických hrozeb. Kybernetické události mohou vést k finančním ztrátám, dalším nepřímým vlivům a mohou mít i systémový dopad, i když významné instituce zatím žádnou velkou událost neevinovaly. V některých případech však byla činnost částí interních bankovních systémů údajně zhoršena po určitou dobu před tím, než bylo napadení zjištěno. V takové situaci by mohli škůdci způsobit rozsáhlé škody.

Od loňského roku vzrostlo riziko náhlého a výrazného **přecenění na finančních trzích**. Honba za výnosy ve světě nadále pokračovala. Podporovaly ji příznivé hospodářské podmínky a výhled i vysoký objem likvidity. To dále zvýšilo ocenění aktiv, které je na některých segmentech trhu ambiciózní, a to zejména na akciovém trhu Spojených států. Současně zůstávají rizikové prémie utlumené. Turbulence na trhu související s nárůstem volatility cen akcií ve Spojených státech v únoru 2018 ukazuje na stávající citlivost tržního sentimentu, ale i jeho schopnost vstřebat rychlé korekce. Bylo to rovněž patrné na napětích na italském trhu státních dluhopisů vyvolaném politickými tlaky v Itálii v květnu 2018, které se přelily do výnosů některých státních dluhopisů a cen akcií bank v eurozóně. Výraznější geopolitická rizika mohou zvýšit nebezpečí možného přecenění. Banky by takový vývoj pocítily především u držených nástrojů vykazovaných v reálné hodnotě a prostřednictvím požadavků na zajištění a nákladů na získání kapitálu a likvidity. Přecenění by však mohlo vyvolat také sekundární vlivy prostřednictvím nepříznivého dopadu na makroekonomickou a fiskální situaci v eurozóně. Pokud by výraznější přecenění navíc proběhlo zároveň s jinými významnými událostmi, mohlo by v extrémním případě ohrozit také **solventnost ústředních protistran** a vyvolat tak systémové riziko.³

Několik let **nízkých úrokových sazeb** dostalo úrokové marže bank pod tlak a způsobilo změny v chování jejich zákazníků – s dopadem na strukturu rozvah bank.⁴

² Viz průzkum bankovních úvěrů v eurozóně.

³ V letošní mapě rizik vypracované SSM je rizikový faktor „solventnost ústředních protistran“ spojen s „přeceněním na finančních trzích.“

⁴ K příkladům vývoje, který mění podobu expozic bank vůči pohybům úrokových sazeb, patří přechod od termínovaných vkladů k vkladům na viděnou, rostoucí počet předčasně splácených úvěrů na rezidenční nemovitosti a upřednostňování fixních úrokových sazeb před pohyblivými úrokovými sazbami při nákupu rezidenčních nemovitostí.

Zatímco celkový čistý úrokový výnos (NII) bank v eurozóně byl v loňském roce víceméně odolný, banky uplatňující určité obchodní modely zaznamenaly výrazný pokles NII. Podle prognóz by měl celkový NII v letech 2019 a 2020 oživit. Táhnout by jej měly jak růst objemu, tak zlepšující se marže. Řada významných institucí však očekává, že jejich zisky zůstanou v příštích několika letech nízké.

Vzhledem k tomu, že se většina pokrizových finančních **regulačních iniciativ** nyní dokončuje, tempo regulačních reformy se o něco zmírnilo. Některé regulace je však ještě nutné implementovat do právního řádu EU. I když regulační nejistota oslabila, banky ještě potřebují své obchodní modely upravit pro fungování v novém prostředí. Přísnější regulace pomáhá ve střednědobém až dlouhodobém horizontu zabezpečit odolný a stabilní bankovní systém. V krátkodobém horizontu může působit na ziskovost bank a v bankovním systému vyvolat rizika – např. neschopnost bank se včas adaptovat nebo odkládání strategických rozhodnutí či investic.

Výrazně se zlepšily **vyhlídky hospodářského růstu** v eurozóně a podpořily tak pokles rizik pro bankovní sektor. I když hospodářský růst by měl podle prognóz ve střednědobém horizontu pokračovat, výhled nízkého růstu potenciálního produktu představuje stále zranitelnější místo, neboť omezení na straně nabídky pracovní síly i ve výrobě mohou stávající oživení zpomalit. Je také potřeba urychlit provádění strukturálních reforem v zemích eurozóny. V eurozóně se v průměru zlepšila **udržitelost dluhu veřejného sektoru**, a to především v důsledku rostoucího HDP. I přes stávající cyklické oživení zůstává v některých zemích stavová nerovnováha stále na zvýšené úrovni, a země jsou tak zranitelné vůči potenciálnímu přecenění svrchovaného rizika.

Úvěrování **rezidenčních nemovitostí** (RRE) zůstává pro banky v eurozóně jednou z hlavních činností a v roce 2017 představovalo zhruba 40 % HDP eurozóny. Na úrovni eurozóny je od loňského roku vývoj RRE stabilní, s mírně kladným trendem. Zranitelná místa však vystavují některé banky v eurozóně rizikům. V řadě zemí eurozóny dlužníci nyní vykazují tendenci se přesouvat ke kratším obdobím fixace úrokových sazeb. Tím se riziko úrokových sazeb přesouvá na stranu dlužníků, což zvyšuje úrokové riziko bank v případě, že se dlužníkům zvýší platby úroků. Vysoká nebo rostoucí zadluženost dlužníků také zpochybňuje jejich schopnost splácet v případě, kdy se cyklus obrátí. Poměry úvěrů k hodnotě (LTV) zůstávají vysoké, a mohou tak v případě selhání vést k vysokým ztrátám. Určité uvolnění úvěrových standardů týkajících se poměru LTV a poměru dluhové služby k příjmům u nových úvěrů mohly vést k vyššímu úvěrovému riziku.

Banky podléhající SSM jsou vystaveny řadě dalších rizik, které vyžadují dohledovou kontrolu:

- **Riziko v oblasti správy a řízení:** I když ztráty způsobené rizikem v oblasti správy a řízení vykazovaly sestupný trend, počet událostí v této oblasti byl vyšší než v roce 2017. Kombinace přísnější regulace v oblasti ochrany údajů a probíhající honby za výnosy by mohla vést v oblasti správy a řízení k vyššímu výskytu rizik.

- **Strukturální ekonomické výzvy** souvisejí se strukturálními slablinami v provozním prostředí bank podléhajících SSM i s rigiditou jejich nákladové struktury, která má dopad na jejich efektivnost. Bankovní systém eurozóny ještě není v plném rozsahu integrován. To může vytvářet překážky pro přeshraniční konsolidaci nebo pro optimální alokaci kapitálu a likvidity a bránit bankám v eurozóně plně využívat výhod úspor z rozsahu, což by vytvářelo nerovné podmínky v EU i v mezinárodním měřítku.
- **Konkurence ze strany nebankovních subjektů** vzrůstá s tím, jak finančnětechnologické firmy, pojišťovny a další podniky vstupují na úvěrové trhy. Tento dopad na úvěrové marže se však zdá zatím být omezený a očekává se, že v horizontu hodnocení rizik zůstane slabý. Panují také obavy z potenciálně větší konkurence ze strany velkých technologických firem (tj. technologických firem s přístupem k rozsáhlým klientským databázím a schopností vstoupit do sektoru finančních služeb).
- **Rizika související s klimatem** nepředstavují v krátkodobém horizontu riziko pro finanční stabilitu, avšak banky mohou být zasaženy nepřímo, ale významně, a to častějšími a výrazně extrémními výkyvy počasí nebo probíhajícím přechodem na nízkouhlíkovou ekonomiku. Jevy spojené s počasím by mohly způsobit destrukci hospodářských sektorů, v nichž mají banky expozice (např. zemědělství), nebo zničit jejich zajištění. Navíc by přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku mohl mít dopad na určité hospodářské sektory (např. na podniky působící v sektoru fosilních paliv, sektory náročné na energetické zdroje, dodavatele energií, dopravu a stavebnictví). Banky tedy musí přijmout dostatečná opatření pro řízení svých expozic vůči těmto sektorům.

© Evropská centrální banka, 2018

Poštovní adresa 60640 Frankfurt am Main, Německo
 Telefon +49 69 1344 0
 Internetové stránky www.bankingsupervision.europa.eu

Všechna práva vyhrazena. Reprodukce pro vzdělávací a nekomerční účely je povolena za předpokladu, že je uveden zdroj.

Specifická terminologie viz glosář SSM.